

KUNNSKAPS-

BYEN

VÅREN 2019

KUNNSKAPSBYEN

NORDENFJELSKES
BYKREDITTS STIFTELSE

Kunnskapsbyen har som mål å skape interesse for forskning, formidle kunnskap og kritisk refleksjon samt være en arena for kunnskapsglede, dialog og nysgjerrighet. Vi tilbyr aktiviteter som forelesninger, debatter, vandringer og ekskursjoner. Kunnskapsbyen er ditt vindu inn til forsknings- og kunnskapsmiljøene i Trondheim og omegn.

Alle våre arrangementer er gratis med mindre pris er oppgitt.

Program pr. 19.12.2018, med forbehold om endringer og oppdateringer.

Følg med på vår Facebook-side Kunnskapsbyen Trondheim og i Kunnskapskalenderen:

[dknvs.no/kunnskapskalenderen](https://www.dknvs.no/kunnskapskalenderen).

BIDRAGSYTERE

NORDENFJELSKES
BYKREDITTS STIFTELSE

Velkommen til Kunnskapsbyen våren 2019!

Kunnskapsbyen er et formidlingsprosjekt i regi av Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab (DKNVS). I over tjue år har vi lagt til rette for kunnskaps- og forskningsformidling gjennom arrangementer som åpner for dialog mellom forskere og publikum. Alle våre arrangementer er åpne for alle og gratis, med mindre annet er oppgitt.

Våren 2019 tilbyr vi et program som spenner fra antikkens medisinske forståelse av sykdom og sykdommers behandling, til dagens avanserte nyfødttmedisin som kan redde barn født svært prematurt. Til det siste spør vi: Bør vi alltid redde barnet? Og hvordan kan vi forklare forskjellene i skoleprestasjoner mellom gutter og jenter – hva kan gjøres av effektive tiltak? Til våren leverer et utvalg, ledet av Camilla Stoltenberg, sin utredning om denne tematikken. I mars inviterer vi til et foredrag hvor du kan høre utvalgets leder legge fram resultatet av utredningen.

I 2019 markerer vi 150-årsjubileet for det periodiske system med foredrag for både barn og voksne. Vi ser nærmere på jødenes historie i Trondheim, får høre om hva som skal til for å bli en ekspert innen sitt fagområde, vi blir bedre kjent med de muligheter kobberet ga for produksjon og arbeidsplasser på 1700-tallet, og vi spør: Var Olav den hellige opphavet til norsk lov i middelalderen? Vi setter også søkelyset på den livsnødvendige sammenhengen mellom blomster og insekter, og hvorfor mennesker i hele verden er avhengige av at insektene overlever inn i framtida. Og vi får høre mer om hvordan biologiske nanomaterialer kan erstatte plast.

I januar er vi glade for å kunne invitere til en samtale mellom 90-årsjubilanten Håkon Bleken og litteraturkritiker Tom Egil Hverven. I februar tar vi turen til St. Olav domkirke, og blir bedre kjent med basilikaen og livet i den katolske menigheten i Trondheim. Og når magiske mai kommer inviterer vi til en vandring langs Nidelva. Nidelvkorridoren, beltet med skog på begge sider av elva, er helt sentral for faunaen. Hvorfor er slike skogbelter så viktige, og hvordan kan vi ta vare på dem?

Kunnskapsbyen, DKNVS, Elvegata 17, 7012 Trondheim
Prosjektleder: Merete Røskaft, tlf. 99165427
E-post: merete.roskaft@dknvs.no
Programmet finnes på
<http://www.dknvs.no/kunnskapskalenderen>

Foto: Thor Nielsen/DKNVS

Asbjørn Moen
NTNU Vitenskapsmuseet

Ragnhild Hutchison
Historiker

Camilla Stoltenberg
Folkehelseinstituttet

Hermundur Sigmundsson
NTNU

Tom Egil Hverven
Forfatter og litteraturkritiker

Håkon Bleken
Kunstner

Terje Bratberg
Historiker

Estelle Lazer
Arkeolog

Kristian Overskaug
DKNVS

Janicke M. Syltern
NTNU/St. Olavs hospital

Anja Røyne
Universitetet i Oslo

Jørn Øyrehagen Sunde
Universitetet i Bergen

Svein Carstens
NTNU

Tor Bollingmo
Biolog

Unni Eikeseth
NTNU

Vegar Ottesen
NTNU

JANUAR

ONSDAG 23. JANUAR

Suhmhuset, Elvegata 6 kl. 19.00

Svein Carstens: Et historisk blikk på medisinfaget

Humoralpatologisk medisin dominerte vestverdenens forståelse av sykdom og sykdommenes behandling fra ca. 500 år før Kristus til henimot slutten av 1800-tallet. Dette medisinske kunnskapsregimet bygget på en annen logikk enn dagens biomedisinske kunnskapsregime, noe som blant annet medførte at legene var opptatt av andre aspekter ved sykdommene enn vi er i dag.

Foto: Wikimedia Commons

BARNEUNIVERSITETET

LØRDAG 26. JANUAR

Trondheim folkebibliotek, kursrom 4. etasje kl. 12.00

Vegar Ottesen: Plast og nano fra naturen

Vi bruker alle kjempemasse plast - det er plast i leker, godteri-innpakking, biler, klær og mye mer! Plast er fint, men det er ikke alltid like bra. Noen ganger vil vi ikke bruke plast, men hva kan vi bruke isteden? Vegar er forsker, han jobber med noe som kan gjøre jobben til plast - noe bittelite vi kan hente ut av planter!

For skolebarn mellom seks og ni år. Foreldre og søsken kan besøke bibliotekets barneavdeling i mellomtiden. Arrangementet er gratis, men krever at man henter ut gratis-billetter fra Hoopla.

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen

VITENLUNSJ

LØRDAG 26. JANUAR

Trondheim folkebibliotek, Magistratsalen kl. 13.30

Vegar Ottesen: Ut med plasten - Inn med planten

Plast finnes i det meste av produkter vi mennesker bruker. Store mengder plast ender opp i miljøet, og den brytes ikke ned. Hva er noen av problemene med plast i naturen, og hva kan vi lære av naturen om vi ønsker å finne alternativer? Postdoktor og nano-forsker ved NTNUs Institutt for kjemisk prosesseteknologi, Vegar Ottesen, forteller om plast og om hvordan biologiske nanomaterialer kan bidra til å løse dette - og andre - utfordringer.

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

TORSdag 31. JANUAR

Kulturtorget, Trondheim folkebibliotek kl. 19.00

Håkon Bleken og Tom Egil Hverven:

«Lyset i støvsøylen» - en samtale

Kunstner Håkon Bleken og litteraturkritiker Tom Egil Hverven har siden 2015 møttes jevnlig for å snakke om bakgrunnen for Blekens vidtfavnende produksjon. Resultatet av samtalene presenteres i boka «Lyset i støvsøylen», som gir et nærgående portrett av kunstneren og debattanten Håkon Bleken ved hans 90-årsdag. Vi har invitert de to til en samtale hvor særlig Blekens kunstneriske inspirasjonskilder og hans interesse for litteratur vil stå i fokus.

Pris kr 100/50, billetter på Hoopla: <https://tfb.hoopla.no/sales/bleken>.

Foto: Thor Nielsen/DKNVS

ARRANGEMENTER I KUNNSKAPSBYEN VÅREN 2019

FEBRUAR

LØRDAG 2. FEBRUAR

Festsalen, Trondheim katedralskole kl. 16.00

BREAKSPEARE-FORELESNINGEN

Estelle Lazer: Inside the plaster: scanning the victims of Pompeii

Breakspeare-forelesningen som arrangeres under SPOR, festival for idéhistorie og oversatt litteratur, i samarbeid med DKNVS og andre, vil i 2019 holdes av Dr. Estelle Lazer, arkeolog og æresforsker ved universitetet i Sydney. Tittelen på Dr. Lazers foredrag er: "Inside the plaster: scanning the victims of Pompeii". Foredraget vil holdes på engelsk.

I 79 e.Kr. ble hele den romerske byen Pompeii dekket av aske og lava under et utbrudd fra vulkanen Vesuv. På 1800-tallet begynte man å fylle hulrommene inne i asken der det opprinnelig hadde vært organisk materiale, for eksempel mennesker, med gips.

Dermed fikk man en rekke gipsavstøpninger av mennesker som hadde dødd i løpet av denne dramatiske naturkatastrofen. Fra 2015 har Dr. Lazer brakt gipsfigurene til sykehus for CT skanning og røntgenfotografering. Dermed har man for første gang fått kunnskap om de menneskelige levningene som faktisk finnes inne i gipsavstøpningene. Det er siste nytt fra disse banebrytende undersøkelsene som er tema for Dr. Lazer's forelesning.

Det er gratis inngang, men billetter må bestilles på nettsiden barokkfest.no. Billetter vil legges ut i løpet av desember 2018.

ONSDAG 6. FEBRUAR

Suhmhuset, Elvegata 6 kl. 19.00

Hermundur Sigmundsson: Hvem blir eksperter?

Med særlig fokus på Darwin, H.C. Andersen og Zlatan

Forelesningen vil fokusere på hva som trengs for å bli fremragende og hvilke faktorer som er felles for de som har blitt enestående på sine områder.

Hermundur Sigmundsson er professor innen biologisk psykologi ved Institutt for psykologi, NTNU. Hans forskning er innen området læring og ferdighetsutvikling.

Foto: Wikimedia Commons

ONSDAG 13. FEBRUAR

Oppmøte utenfor St. Olav domkirke kl. 19.00

St. Olav domkirke – moderne basilika på trøndersk grunn

I 2016 ble den nye katolske kirken i Trondheim innviet, og med dette fikk den raskt voksende menigheten et nytt gudshus. Kirken er tegnet av Eggen arkitekter AS, og har form som en treskipet basilika. Sogneprest Egil Mogstad tar oss med på en vandring i kirken, og gir oss et innblikk i menighetens liv og virke.

Foto: Theodor With

ONSDAG 27. FEBRUAR

Suhmhuset, Elvegata 6 kl. 19.00

Janicke M. Syltern: *Bør vi alltid redde barnet?*

Når et barn fødes alt for tidlig, eller med svært alvorlig sykdom: Har vi alltid en forpliktelse til å gjøre alt for å redde barnet, eller bør vi noen ganger la være? Medisinsk-teknologisk utvikling har ført til at man presser levedyktighetsgrensa ned, og at man forlenger livet til svært syke barn i større grad enn før. Konsekvensene for barna og deres familier er store. Hvordan kan man legge til rette for kloke beslutningsvalg i nyfødtdisin? Medisinske fakta, etiske betraktninger og lokal forskning danner rammene for dette foredraget.

MARS

BARNEUNIVERSITETET

LØRDAG 2. MARS

Trondheim folkebibliotek, kursrom 4. etasje kl. 12.00

Unni Eikeseth: *Bli kjent med verdens byggesteiner*

Kroppen din og alt rundt deg er bygd opp av grunnstoffer. Noen av grunnstoffene har mennesker kjent i mange tusen år, sånn som gull og sølv. Andre tok det lang tid å oppdage. På Barneuniversitetet denne lørdagen blir du bedre kjent med noen av stoffene som bygger opp verden. Du får kjenne hvor tungt gull og bly er. Du får gro fram et lite tre av sølv. Og du får høre den utrolige historien om hvor grunnstoffene i kroppen din kommer fra. For skolebarn mellom seks og ni år. Foreldre og søsken kan besøke bibliotekets barneavdeling i mellomtiden. Arrangementet er gratis, men krever at man henter ut gratis-billetter fra Hoopla.

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

VITENLUNSJ

LØRDAG 2. MARS

Trondheim folkebibliotek, Magistratsalen kl. 13.30

Unni Eikeseth: *Bli kjent med grunnstoffene*

Kroppen din og alt rundt deg er bygd opp av grunnstoffer. Noen av grunnstoffene har mennesker kjent i mange tusen år, sånn som gull og sølv. Andre tok det lang tid å oppdage. Under VitenLunsjen denne lørdagen blir du bedre kjent med noen av stoffene som bygger opp verden. Og du får høre den utrolige historien om hvor grunnstoffene i kroppen din kommer fra.

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

ONSDAG 6. MARS

Kulturtorget, Trondheim folkebibliotek kl. 19.00

Camilla Stoltenberg: *Gutter, jenter og skoleprestasjoner*

Camilla Stoltenberg er lege, forsker og direktør for Folkehelseinstituttet. Hun leder utvalget regjeringen har satt ned for å få mer kunnskap om hvorfor kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner oppstår, og hva som kan være effektive tiltak. Utredningen skal overrekkes til kunnskapsministeren 1. februar. I dette foredraget forteller Stoltenberg om resultatet av utredningen, og hva utvalget mener man kan gjøre for å redusere kjønnsforskjellene.

Pris kr 100/50, billetter på Hoopla: <https://tfb.hoopla.no/sales/skoleprestasjoner>

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

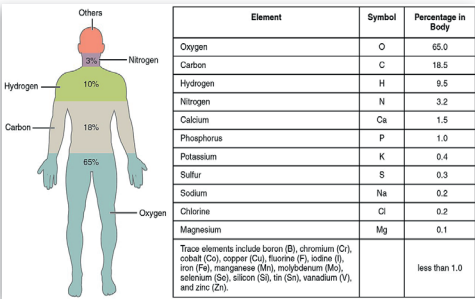

ONSDAG 13. MARS

Suhmhuset, Elvegata 6 kl. 19.00

Anja Røyne: Menneskets grunnstoffer – byggeklossene vi og verden er laget av

Mennesker består av grunnstoffer - for eksempel det samme karbonet som i bensintanken på bilen, og det samme jernet vi lager togskinner av. Historien om den menneskelige sivilisasjon er også historien om hvordan vi har lært å forme planetens materialer til vår egen nytte. Hvor lenge kan denne suksesshistorien fortsette?

Anja Røyne jobber til daglig som forsker og foreleser i fysikk ved Universitetet i Oslo. Boken Menneskets grunnstoffer vant Brageprisen 2018 i kategorien for populærvitenskap.

ONSDAG 20. MARS

Suhmhuset, Elvegata 6 kl. 19.00

Jørn Øyrehagen Sunde: Kong Olavs lov – var Olav den Heilage opphavet til norsk lov i mellomalderen?

«Kong Olavs lov» er ein frase ein møter i fleire mellomalderkjelder. Ein reknar Olav den Heilage som opphavet til Olavsteksten i kristenretten i Gulatingslova, som ein òg finn restar av i Frostatingslova. Men kan han i enno større grad ha omskapt mellomalderretten i dei fire lagtinga, slik at norsk mellomalderrett verkeleg kan skildrast som Kong Olavs lov?

ONSDAG 27. MARS

Suhmhuset, Elvegata 6 kl. 19.00

Ragnhild Hutchison: Trondheims gull

Ragnhild Hutchison, historiker, har fulgt det trønderske kobberet ut i verden. Kobberet var sentralt i å knytte Trondheim til resten av verden på 1700-tallet. Kobberet åpnet muligheter for produksjon og arbeidsplasser som for noen skapte enorme rikdommer, andre bare levebrød. For alle kom imidlertid kobberet på ulikt vis til å prege livene deres, både i Norge, Europa og til og med globalt. I noen tilfeller ser vi sporene etter det trønderske 1700-tallskobberet fremdeles.

APRIL

ONSDAG 3. APRIL

Suhmhuset, Elvegata 6 kl. 19.00

Terje Bratberg: Jødene i Trondheim – fra omførselshandel til borgere i Trondheim

Trondheim har et av de nordligste jødiske samfunnene i verden. De første jødene kom til byen på slutten av 1870-årene. De utvandret fra stadig verre forhold i det russiske keiserriket. Det fleste kom fra en jødisk bosetning i grenseområdet mellom det som i dag er statene Polen og Litauen. Mange herfra utvandret til Amerika, mens andre dro til Sverige og derfra til Norge. De første som kom var menn som livnærte seg ved omførselshandel. Senere slo de seg ned i Trondheim og familien kom flyttende. De beholdt kundene de hadde blitt kjent med mens de gikk rundt med varene. Etter hvert opparbeidet mange gode forretninger.

BARNEUNIVERSITETET

LØRDAG 6. APRIL

Trondheim folkebibliotek,
kursrom 4. etasje kl. 12.00

Tor Bollingmo: Verdens beste venner

En historie for barn om jordbærblomsten, den snille humla og den skumle kua.

Det beste Jordbær vet er å snu seg mot sola på fine, varme dager. Da kan den også få besøk av Bombine, som er ei stor humle. Bombine bærer med seg gullstøv som Jordbær må ha for å bli voksen. Men så kommer kua Bovime...

For skolebarn mellom seks og ni år. Foreldre og søsken kan besøke bibliotekets barneavdeling i mellomtiden. Arrangementet er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla.

Arr. et et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

MAI

ONSDAG 8. MAI

Oppmøte på parkeringsplassen ved Nedre Leirfoss kl. 18.00.

Kristian Overskaug: Magiske mai langs Nidelvkorridoren

Bjørnson skrev i 1869 diktet *Jeg velger meg april* som en hyllest til sommerens komme. For oss trøndere, med kanskje litt mer røffe værforhold enn lenger sør, kan det være fristende å si at mai er en vel så bra måned i den sammenheng – selv om også den kan være lunefull her hos oss. I alle fall, en vandring langs Nidelva på denne årstiden er helt magisk – med det spennende dyrelivet langs elva i startgropa forut for en hektisk sommer. Og Nidelvkorridoren, beltet med skog på begge sider av elva, er helt sentral for faunaen. Hvorfor er slike skogbelter så viktig i naturforvaltningen? Hvordan kan vi ta vare på dem?

Påmelding til merete.roskaft@dknvs.no, tlf. 476 30 173 innen mandag 6. mai.

VITENLUNSJ

LØRDAG 6. APRIL

Trondheim folkebibliotek, Magistratsalen kl. 13.30

Tor Bollingmo: Verdens beste venner

Alle snakker om pollinering, men nesten ingen vet hva det egentlig er. I dette kåseriet forteller biologen Tor Bollingmo om den avanserte kommunikasjonen mellom blomster og insekter, om mekanismene bak pollinering og hvorfor mennesker i hele verden er avhengige av at insektene overlever inn i framtiden.

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

JULI

MANDAG 1. JULI

**Frammøte kl. 12.00 på parkeringsplassen ved
Sølendet naturreservat**

Botanisk vandring på Sølendet

Sølendet ved Røros er et unikt eksempel på et gammelt myr- og engslåttlandskap der hele tolv orkidéarter preger det spesielle kulturlandskapet. Omvisning av botanikere fra NTNU Vitenskapsmuseet under ledelse av professor Asbjørn Moen. Frammøte kl. 12.00 på parkeringsplassen ved Sølendet naturreservat.

Skiltet avkjørsel ved bru over Glåma, ca. 3 km nord for Brekken sentrum. Husk penger til bomveg.

*Arr. er et samarbeid mellom Røros kommune,
Statens naturoppsyn og Kunnskapsbyen.*

MØTER I DKNVS AKADEMIET VÅREN 2019

Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Akademis forelesninger har en lang og tradisjonsrik historie. Våren 2019 vil akademiets forelesninger finne sted følgende dager:

14. januar kl. 19.00: Akademiet
11. februar kl. 19.00: Akademiet
7. mars kl. 18.00: Gunnerusforelesningene
29. april kl. 19.00: Akademiet

De ordinære akademimøtene vil, om ikke annet er oppgitt, foregå i Fylkesmannsboligen, Elvegata 17. Gunnerusforelesningene finner sted i Festsalen, Trondheim katedralskole.

For komplett oversikt over program og forelesere, se: <http://www.dknvs.no/akademiet/arrangement/>

BARNEUNIVERSITETET

LØRDAG 26. JANUAR

Trondheim folkebibliotek,
kursrom 4. etasje kl. 12.00

VEGAR OTTESEN:

Plast og nano fra naturen

Vi bruker alle kjempemasse plast - det er plast i leker, godteri-innpakking, biler, klær og mye mer! Plast er fint, men det er ikke alltid like bra. Noen ganger vil vi ikke bruke plast, men hva kan vi bruke isteden? Vegar er forsker, han jobber med noe som kan gjøre jobben til plast - noe bitte-lite vi kan hente ut av planter!

For skolebarn mellom seks og ni år. Foreldre og søsken kan besøke bibliotekets barneavdeling i mellomtiden. Arrangementet er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla.

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen

BARNEUNIVERSITETET

LØRDAG 2. MARS

Trondheim folkebibliotek,
kursrom 4. etasje kl. 12.00

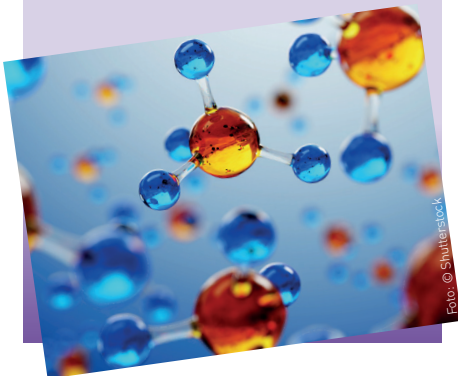
UNNI EIKESETH:

Bli kjent med verdens byggesteiner

Kroppen din og alt rundt deg er bygd opp av grunnstoffer. Noen av grunnstoffene har mennesker kjent i mange tusen år, sånn som gull og sølv. Andre tok det lang tid å oppdage. På Barneuniversitetet denne lørdagen blir du bedre kjent med noen av stoffene som bygger opp verden. Du får kjenne hvor tungt gull og bly er. Du får gro fram et lite tre av sølv. Og du får høre den utrolige historien om hvor grunnstoffene i kroppen din kommer fra.

For skolebarn mellom seks og ni år. Foreldre og søsken kan besøke bibliotekets barneavdeling i mellomtiden. Arrangementet er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla.

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

BARNEUNIVERSITETET

LØRDAG 6. APRIL

Trondheim folkebibliotek,
kursrom 4. etasje kl. 12.00

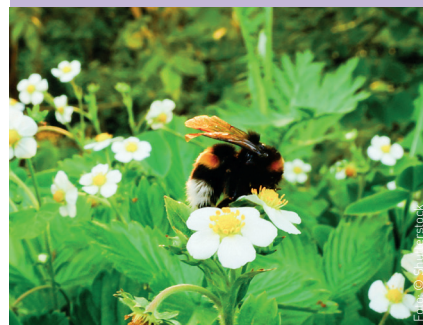
TOR BOLLINGMO:

Verdens beste venner

En historie for barn om jordbær-blomsten, den snille humla og den skumle kua. Det beste Jordbær vet er å snu seg mot sola på fine, varme dager. Da kan den også få besøk av Bombine, som er ei stor humle. Bombine bærer med seg gullstøv som Jordbær må ha for å bli voksen. Men så kommer kua Bovime...

For skolebarn mellom seks og ni år. Foreldre og søsken kan besøke bibliotekets barneavdeling i mellomtiden. Arrangementet er gratis, men krever at man henter ut gratisbilletter fra Hoopla.

Arr. er et samarbeid mellom Trondheim folkebibliotek og Kunnskapsbyen.

KUNNSKAPSBYEN

Forelesninger

Debatter

Ekskursjoner

Byvandring

DKNVS, Posttuttak, 7491 Trondheim
dknvs.no/kunnskapskalenderen